

УДК 658:338.45

Л. А. Буркова,

старший викладач кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств ГМК,
ДВНЗ "Криворізький національний університет", м. Кривий Ріг

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТЬ "ПРИБУТОК" ТА "ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ" ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОЦІНКУ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ

L. Burkova,

senior lecturer of a chair of accounting, analysis, audit and administration of mining enterprises,
SIHE "Kryvyi Rih National University", Kryvyi Rih

RESEARCH OF ECONOMIC ESSENCE OF CONCEPTS "INCOME" AND "FINANCIAL RESULT"
AND THEIR INFLUENCE IS ON THE ESTIMATION OF ECONOMIC RESULTS OF ACTIVITY

Сучасна економічна наука і практика господарювання висунули низку проблем, однією з яких є комплексне оцінювання й аналіз економічних результатів діяльності підприємства. Оцінювання результатів діяльності підприємства сприяє досягненню кращих кінцевих результатів, прийняттю ефективних господарських рішень. Система показників оцінки економічних результатів діяльності підприємств посідає центральне місце в управлінні ними. Недоліки цієї системи у кінцевому підсумку можуть вплинути на погіршення економічного стану підприємств, а враховуючи масштаби економічної діяльності підприємств гірничорудної промисловості, похибки в оцінці економічних результатів діяльності можуть призвести до значних негативних наслідків. Зазначене підкреслює необхідність досліджень в окресленому напрямі, що й визначило актуальність дослідження.

Modern economic science and practice of management pulled out the row of problems, one of which there is a complex evaluation and analysis of economic results of activity of enterprise. The evaluation of results of activity of enterprise is instrumental in achievement of the best end-point, acceptance of effective economic decisions. The system of indexes of estimation of economic results of activity of enterprises occupies a central place in a management by them. The lacks of this system in an eventual result can influence on worsening of economic position of enterprises, and taking into account the scales of economic activity of enterprises of mining industry of error in the estimation of economic results of activity can result in considerable negative consequences. The marked underlines the necessity of researches for the outlined direction that defined research actuality.

Ключові слова: прибуток, види прибутку, фінансовий результат, фінансовий стан, економічний результат, оцінка економічних результатів.

Key words: income, types of income, financial result, financial state, economic result, estimation of economic results.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Питання проблематики відносно сутності дефініції "прибуток" на сьогодні не є завершеним, адже сучасні тлумачення даної категорії є достатньо різноманітними у поглядах науковців, розпливчатими. Зазначене обумовлює необхідність удосконалення понятійного апарату. Наслідком неоднозначності на сутність поняття "прибуток" стало те, що з'явилася можливість оперувати інформацією і про види прибутку за різними класифікаційними ознаками, що призвело до того, що на сьогодні відсутній єдиний підхід до класифікації та видів прибутку у різних наукових дже-

релах.

Поняття "результати діяльності" також недостатньо вивчена категорія. Найчастіше результат діяльності науковцями ототожнюється з фінансовим результатом, який здебільшого характеризують прибутком або збитком підприємства, що, на наш погляд, не є правильним.

Зазначене обумовлює необхідність удосконалення теоретичного та методичного інструментарію, оцінки та аналізу економічних результатів діяльності підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Прибуток завжди був предметом підвищеної уваги науковців. Так, сутність поняття "прибуток" та класифікація його видів розглядалися у багатьох наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких: Амоша О.І., Андрійчук В.Г., Бабо А., Бакаєв А.С., Бланк І.О., Брейлі Р., Брігхем Ю., Буряковський В.В., Ванхорн Дж.К., Вахович Дж.М., Гапенські Л., Дамодаран А., Дафт Р., Довбня С.Б., Ерхардт М., Жулега І.А., Ковальов В.В., Крейніна М.Н., Лігоненко Л.О., Майерс С., Мороз О.В., Мочерний С.В., Надтока Т.Б., Негашев Є.В., Нечитайло А.І., Новожилов В.В., Нусінов В.Я., Савицька Г.В., Савчук В.П., Сайфулін Р.С., Салига С.Я., Сігел Джоел Г., Уолш К., Хелферт Е., Шермет А.Д., Шим Дж. К. та інші.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Діяльність будь-якого підприємства орієнтована на отримання певних результатів. Однак, деякі підприємства впевнено досягають намічених цілей, а деякі працюють менш успішно. При цьому успіх діяльності пов'язують з правильним вибором виду діяльності, достатньою наявністю ресурсів, вмінням орієнтуватися в ринковій економіці тощо. Беззаперечно, що вдале планування господарської діяльності залежить від вдалої початкової орієнтації та сприятливих умов розвитку. Однак вагому роль відіграє і управління підприємством.

Отже, сьогодні методи вимірювання результатів діяльності є однією з найголовніших проблем економічної науки і практики. Застосування не правильних методів спрямовує господарську діяльність до зайвих витрат, до очікування уявних результатів, сприяє виникненню протиріч між фактичними та плановими витратами.

Значення методів вимірювання результатів діяльності пояснюється тим, що вирішення будь-якого економічного питання пов'язано з вимірюванням результатів. Отже, правильність вирішення всіх економічних питань залежить від правильності вимірювання результатів діяльності.

Відомо, що принципам і методам розрахунку результатів діяльності присвячено багато наукових праць. Однак і сьогодні вимірювання результатів діяльності підприємства є досить актуальним питанням, що обумовлено відсутністю єдності серед науковців у поглядах на трактування їх сутності та видів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведені на підприємствах гірничорудної промисловості процеси приватизації та реструктуризації спричинили зміну структури управління і зацікавленість власників у кінцевих результатах діяльності, що найповніше характеризують діяльність підприємства. Відсутність єдності серед науковців у поглядах на трактування сут-

ності та видів результатів діяльності підприємства призвело до того, що найчастіше результат діяльності підприємства науковцями ототожнюється з фінансовим результатом діяльності, що характеризують прибутком або збитком. Але це не правильно. Отже, розглянемо детальніше сутність понять "прибуток" та "фінансовий результат" і визначимо їх вплив на оцінку економічних результатів діяльності підприємств.

К.Р. Макконнел і С.Л. Брю у роботі [26] вважають, що прибуток (profit) — дохід тих, хто забезпечує економіку підприємницькими здібностями або нормальним прибутком. Нормальний прибуток (normal profit), як зазначають автори [26]:

- частина підприємницького доходу;
- платежі, які повинна зробити фірма, щоб набуті і утримати підприємницькі здібності;
- мінімальна плата (дохід), якою повинні заохочуватись підприємницькі здібності, щоб стимулювати їх застосування у підприємницькій діяльності фірми;
- тимчасові витрати.

Е.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред відзначають, що "прибуток свідчить про зростання добробуту. По відношенню до підприємства його можна розрахувати як суму приросту грошових коштів господарюючої одиниці і зміни оцінки вартості підприємства. Різні визначення оцінки обумовлюють різні визначення прибутку" [49, с. 172].

І.А. Бланк стверджує, що прибуток представляє собою виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, який характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [6, с. 9]

У роботі [18] автори характеризують прибуток як економічну категорію, що виражає кінцеві результати господарської діяльності окремого підприємства, галузі, народного господарства в цілому, одна з основних форм доданої вартості, одна з форм чистого доходу.

Наголошують, що прибуток — це одна з форм чистого доходу, що виражає вартість додаткового продукту автори робіт [17, с. 314] та [24, с. 358] та [25].

Стверджують, що прибуток — це частина чистого доходу, створеного в процесі виробництва і реалізованого у сфері обігу, який безпосередньо отримують підприємства та наголошують на тому, що тільки після продажу продукції чистий дохід приймає форму прибутку автори робіт [43].

У роботі [28, с. 162—163]) зазначено, що прибуток — це перетворена, похідна форма додаткової вартості, яка кількісно є різницею між ціною продажу товару і витратами капіталу на її виробництво.

Автори роботи [16, с. 47] вважають, що прибуток — це частина виручки, яка отримується підприємством після відшкодування усіх витрат,

пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності. В умовах ринку прибуток є джерелом формування фінансових ресурсів підприємства.

В.В. Буряковський стверджує, що прибуток — це грошове вираження основної частини грошових накопичень, що створюються підприємствами будь-якої форми власності [10].

Характеризує прибуток як грошовий вираз частини вартості додаткового продукту, частину заново створеної вартості, виробленої та реалізованої автором роботи [20].

Як кінцевий результат функціонування виробництва та елемент взаємовідносин всіх учасників ринкового процесу характеризують прибуток автори роботи [16].

Бердар М.М. вважає, що прибуток є постійно відтворюваним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, і чим вище рівень прибутку підприємства, тим менш його потреба у залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел і вище рівень самофінансування його розвитку [5].

Підтримують визначення, наведене у НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [30], що прибуток — сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати автори робіт [44, с. 46; 7; 11; 19; 42].

Близькою до наведеного визначення є думка авторів роботи [45], які вважають, що прибуток підприємства є однією з форм відносин між вартістю та споживною вартістю товару, що виявляється на ринку в процесі його реалізації та обчислюється як різниця між вибором і витратами виробництва. На їх погляд прибуток характеризується:

- як вартість додаткового продукту, створеного додатковою працею, і є частиною витрат живої праці;

- необхідністю цієї праці і корисністю товару, втілюваних у його ціні.

У Господарському кодексі України [14] зазначено, що прибуток господарського товариства утворюється з надходжень від його господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З економічного прибутку товариства сплачуються передбачені законом податки та інші обов'язкові платежі, а також відсотки по кредитах банків і по облігаціях. Прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у розпорядженні товариства, яке визначає напрями його використання відповідно до установчих документів товариства.

Отже, дослідивши та проаналізувавши сучасні погляди науковців на сутність поняття "прибуток" можна узагальнити, що немає єдності у поглядах на дану категорію, адже авторами він характеризується досить неоднозначно, а саме:

- чистий дохід на вкладений капітал [6];

- перетворена, похідна форма додаткової вартості [27];

- одна з форм чистого доходу, що виражає вартість додаткового продукту [17, с. 314; 24, с. 358; 25].

- частина чистого доходу [43];

- одна з основних форм доданої вартості, одна з форм чистого доходу [18; с. 52];

- частина виручки [16, с. 47];

- грошове вираження основної частини грошових накопичень [10];

- грошовий вираз частини вартості додаткового продукту, частини заново створеної вартості, виробленої та реалізованої [20];

- постійно відтворюване джерело формування фінансових ресурсів підприємства [5];

- сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [30; 44; 7; 11; 19; 45, с. 14].

Отже, на нашу думку, питання проблематики щодо сутності дефініції прибутку на сьогодні не є завершеним. Сучасні тлумачення даної категорії є достатньо різноманітними у поглядах науковців, розпливчати, що можна пояснити різними завданнями дослідження, аспектами аналізу тощо.

Так, наприклад, Е.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред наголошують на різниці, що існує у оцінці прибутку бухгалтерами та економістами, зазначаючи [49, с. 184]:

1. Бухгалтери часто звертаються до двох економічних понять, основаних на спостереженнях реальності, як вихідним логічним позиціям для визначення концепції облікової політики. Ці поняття відображають зміну добробуту і максимізацію прибутку (profit) при визначених умовах ринкової структури, попиту на продукцію і вкладених витратах. Ці концепції мають на увазі у твердженнях FASB, що загальний прибуток (comprehensive income) показує зміну власного капіталу фірми за період... Показник успіху (або невдачі) операцій фірми — величина перевищення грошових доходів (витрат) над грошовими витратами (доходами) за тривалий період;

2. Економісти, не дивлячись на розбіжності в економічних поглядах, намагаються затвердити ці поняття, посилаючись на емпіричні погляди. Однак вони не зіграли важливої ролі у рішенні проблем оцінок, пов'язаних з цим поняттям.

Тому, зазначають автори [49] бухгалтери зупинились на понятті власних правил оцінки прибутку безвідносно до оцінок, передбачених економічними уявленнями і поняттями.

Наслідком неоднозначності у поглядах науковців на сутність поняття "прибуток" стало те, що залежно від мети дослідження, сфери управління, завдання аналізу, пошуку резервів зростання вартості підприємства тощо з'явилася можливість оперувати інформацією і про види прибутку за різними класифікаційними ознаками. Зазначене призвело до того, що на сьогодні відсутній єдиний підхід до класифікації та видів прибутку у різних наукових джерелах (табл. 1).

Таким чином, дослідження літературних джерел дозволило виявити існування великої кількості

Таблиця 1. Підходи до класифікації прибутку

Види прибутку	Автори											
	Бабо А. [1]	Бланк І.А. [6]	Савчук В.П. [44]	Ковалев В.В. [22]	Бочаров В.В., Леонтьев В.Е. [8]	Загородній А.Г. [19]	Бакаєв А.С. [2]	Бутинцев Ф.Ф. [11]	Нечитайло А.І. [29]	Мочерний С.В. [27]	Бердар М.М. [5]	Савицька В.Г. [43]
Валовий прибуток	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
Чистий прибуток	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+
Фактичний прибуток	+								+			
Економічний прибуток		+	+		+	+					+	
Прибуток від звичайної діяльності	+	+				+		+	+			
Оподатковуваний прибуток	+	+			+	+		+				+
Прибуток від іншої звичайної діяльності						+			+			
Прибуток за звітний період	+	+							+			
Прибуток минулого періоду		+										
Прибуток планового періоду		+							+			
Прибуток на акцію	+					+	+		+			
Прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг		+				+	+		+		+	+
Прибуток від реалізації майна						+					+	+
Прибуток від позареалізаційних операцій		+				+						
Прибуток від господарської діяльності	+								+			
Операційний прибуток (прибуток до виплати відсотків та податків)		+	+	+		+		+			+	
Потенційний прибуток	+							+				
Прибуток від фінансових операцій	+	+				+					+	
Прибуток від страхових операцій						+						
Надзвичайний прибуток	+	+				+			+			
Бухгалтерський прибуток		+			+	+					+	
Балансовий прибуток	+				+	+					+	+
Прибуток від інвестиційної діяльності		+				+					+	
Прибуток, який не підлягає оподаткуванню		+							+			
Прибуток до виплати податків			+	+			+	+				
Маржинальний прибуток		+	+		+	+		+			+	
Прибуток номінальний		+										
Прибуток реальний		+										
Контрольований прибуток			+									
Прямий прибуток			+									
Низький прибуток		+										
Нормальний прибуток		+			+					+		
Високий прибуток		+										
Екстремальний прибуток					+							
Розподілений прибуток		+										
Нерозподілений прибуток		+	+		+	+	+	+				
Прибуток, що капіталізується		+				+			+			
Прибуток, що споживається		+				+						
Прибуток доступний до розподілу серед власників				+								
Реінвестований прибуток				+		+						
Позитивний прибуток		+										
Від'ємний прибуток		+										
Біржовий прибуток						+		+				
Брутто-прибуток						+		+				
Прибуток від контролю						+						
Прибуток від поглинання						+						
Втрачений прибуток						+						
Дискреційний прибуток						+						
Емісійний прибуток						+		+				
Залишковий прибуток						+						
Засновницький прибуток						+		+				
Заявлений прибуток						+						
Кошторисний прибуток						+						
Курсовий прибуток						+						
Монопольний прибуток						+		+		+		
Нереалізований прибуток						+						
Обліковий прибуток						+		+			+	
Паперовий прибуток						+						
Пасивний прибуток						+						
Питомий прибуток						+						
Прибуток підприємства						+						
Санайний прибуток						+						
Спекулятивний прибуток						+						
Базовий прибуток							+					
Умовний прибуток									+			
Авансовий прибуток									+			
Додатковий прибуток										+		
Установчий прибуток										+		
Торговий прибуток										+		

Джерело: розробка автора.

видів прибутку. Узагальнюючи дані, наведені у табл., можна зробити висновок, що найпоширенішими видами прибутку, що виокремлюються науковцями, є:

1. Чистий прибуток.
2. Валовий прибуток.
3. Нерозподілений прибуток.
4. Прибуток від звичайної діяльності, прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), операційний прибуток (прибуток до виплати відсотків і податків), оподатковуваний прибуток, маржинальний прибуток.
5. Економічний прибуток, балансовий прибуток.

6. Прибуток на акцію, прибуток від фінансових операцій, надзвичайний прибуток, бухгалтерський прибуток, прибуток до виплати податків.

Автори роботи [48, с. 59] наголошують на тому, що визначення прибутку полягає, перш за все, у фіксації періоду, коли надходить виручка і здійснюються відповідні їй витрати.

Згідно Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [41] бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на принципах, одним з яких є принцип періодичності, що передбачає можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Отже, у фінансовій звітності, відповідно до принципу послідовності, прибуток визначається на певну визначену у законодавчому порядку дату.

Згідно Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [41] звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року в складі балансу та звіту про фінансові результати. Баланс підприємства складається станом на кінець останнього дня кварталу (року).

При цьому, зазначимо, що оцінка фінансового стану здійснюється на підставі даних фінансової звітності підприємства.

Автори роботи [12] вважають, що "...зовнішні користувачі отримують інформацію для оцінки фінансового стану підприємства чотири рази на рік. Отже, вони розраховують фінансові коефіцієнти на підставі інформації, строк давнини якої може досягати трьох місяців. ...Таким чином, в інтервалах часу між моментом публікації проміжної звітності вартість активів може змінюватись безліч разів. ...Тобто, фінансові коефіцієнти, розраховані на підставі навіть самої "свіжої" фінансової звітності, вже не можуть відображати дійсний фінансовий стан і, відповідно, не дозволять своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються".

Тієї ж думки дотримується Ковальов В.В., який наголошує на тому, що баланс історичний по природі, отже баланс фіксує підсумки фінансово-господарських операцій, що склалися на момент його

складання, тобто на кінець звітного періоду і тому адекватно не відображає стан засобів підприємства на протязі звітного періоду [23, с. 184—185; 21, с. 370].

На наш погляд прибуток, відображений у звітності, також є дещо "застарілою" інформацією.

Отже, узагальнюючи наведе, пропонуємо удосконалити визначення поняття "прибуток" та вживати наступне його тлумачення: "прибуток — це інтервальний показник, визначений станом на певну дату, що відображає кінцевий результат діяльності підприємства та є частиною отриманого доходу, зменшеного на собівартість, сукупні витрати, понесені у процесі здійснення цієї діяльності та розмір податків".

Окремої уваги при розгляді економічних результатів діяльності потребує категорія "фінансовий результат", що є однією зі складових характеристик прибутку та економічного ефекту.

Так, автори роботи [51] вважають, що фінансовий результат — це закінчена грошова оцінка різних сторін виробничої збутової постачальницької і фінансової діяльності підприємства, що характеризується прибутком або збитком.

Автори економічного енциклопедичного словника [28, с. 509] вважають, що фінансові результати — це грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках.

Автори роботи [50] наголошують на тому, що фінансові результати характеризують абсолютну ефективність господарювання суб'єкта. При цьому автори зазначають, що найважливішим з них є показник прибутку.

Скалюк Р.В. характеризує фінансовий результат господарської діяльності підприємства як підсумковий показник ефективності господарської діяльності, що відображає загальну величину економічних вигод, отриманих (втрачених) підприємством, можливість забезпечення прибутковості та економічного розвитку підприємства [46; 47].

Балабанов І.Т. та Герчикова І.Н. вважають, що фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність, є визначальними для підприємства. Крім його дирекції та колективу вони цікавлять інвесторів, кредиторів, державні органи, фондові біржі [3; 4; 13].

У економічному термінологічному словнику-довіднику [17, с. 340] зазначено, що результати фінансові — це процес одержання фінансових ресурсів, пов'язаний з виробництвом і реалізацією товарів, операціями на ринку капіталів.

Отже, узагальнюючи наведені погляди, можна підсумувати, що категорія "фінансові результати" науковцями тлумачиться у наступних аспектах:

— ототожнюється з прибутком або збитком [51; 28];

— характеризується як підсумковий показник ефективності господарської діяльності, що відоб-

ражає загальну величину економічних вигод [46; 47];

— характеризуються як мета виробництва, діяльності, її доходність [3; 4; 17].

На нашу думку, поняття "фінансовий результат" за своїм змістом є ширшим, ніж поняття "прибуток" (або позитивний фінансовий результат) та "збиток" (або негативний фінансовий результат), які є тільки однією з форм фінансового результату.

Отже, враховуючи наведене, вважаємо необхідним удосконалення існуючих методик оцінки економічних результатів діяльності підприємств.

Автор роботи [37, с. 100] наголошує на тому, що фінансовий стан підприємства впливає на розмір отриманого прибутку. Отже, якщо фактичні показники фінансового стану гірші, ніж прийняті нормативи, то підприємство, як наслідок, не доотримує прибуток.

Відповідно, розмір прибутку впливає на оцінку фінансового стану.

Ми вже відмічали, що існує велика кількість загальновідомих та авторських методик [31; 34; 35; 36; 37; 38; 40], в яких визначається комплексний фінансово-економічний результат діяльності підприємства за період, як зважена сума показників, які характеризують рівень фінансового стану і чистий прибуток підприємства.

Зауважимо, що в усіх методиках враховується і фінансовий стан, і прибуток. Очевидним є те, що розмір прибутку або збитку впливає на фінансовий стан, відповідно, і на розмір пасивів і активів підприємства. Наявність прибутку на підприємстві обумовлює додатковий грошовий потік, котрий впливає на зміну фінансового стану, в той час як для кожного суб'єкта господарювання зростає необхідність об'єктивної оцінки фінансового стану.

Враховуючи наведене, пропонуємо оцінку економічних результатів діяльності підприємства визначати шляхом розрахунку та інтерпретації удосконаленого комплексного показника, що враховує як прибуток підприємства, так і зміну його фінансового стану, визначену без урахування складової прибутку, що дозволить уникнути подвійного врахування прибутку в показнику та комплексно оцінити економічний результат діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Запропонована удосконалена методика комплексної оцінки економічного результату діяльності підприємства, на наш погляд, дозволить здійснити об'єктивну комплексну оцінку економічного результату підприємства, що є дуже важливим питанням, адже вона є підґрунтям для прийняття подальших управлінських рішень.

У свою чергу, запропонована методика комплексної оцінки економічних результатів діяльності

підприємств потребує визначення рівня фінансового стану за умови, що підприємство не отримало прибуток або збиток в оцінюваному періоді. Враховуючи наведене, виникла необхідність розробки економіко-математичних моделей розподілу різних видів прибутку залежно від особливостей їх формування та з урахуванням відмінностей у принципах їх розподілу до умови беззбитковості діяльності підприємства, що дозволяють визначити фінансовий стан підприємства у вартісному виразі без впливу на нього прибутку або збитку [9; 32; 33].

Література:

1. Бабо А. Прибыль / Пер. с франц. — М.: Изд. Группа "Прогресс", 1993 г. — 176 с.
2. Бакаев А.С. Бухгалтерские термины и определения / А.С. Бакаев. — М.: Изд-во "Бухгалтерский учет", 2002. — 160 с.
3. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом. — М.: Финансы и статистика, 1994.
4. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 1994.
5. Бердар М.М. Формування механізму управління прибутком підприємства / М.М. Бердар // Управління проектами, системний аналіз і логістика. — 2008. — № 5. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008>
6. Бланк И.А. Управление прибылью. — 2-е изд., расш. и доп. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. — 752 с. — (Серия "Библиотека финансового менеджера"; Вып. 2).
7. Большой бухгалтерский словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. — М.: Институт новой экономики, 1999. — 574 с.
8. Бочаров В.В., Леонтьев В.Е. Корпоративные финансы. — СПб.: Питер, 2004. — 592 с.
9. Буркова Л.А. Оцінка економічних результатів діяльності підприємства з урахуванням показника "дефіциту активів" // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. — 2013. — № 1 (6). — С. 43—50.
10. Буряковский В.В. Финансы предприятия / В.В. Буряковский. — К.: Основы, 1997. — 314 с.
11. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник / Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Івахненко С.В.; за ред. Ф.Ф. Бутинця. — Житомир: ПП "Рута", 2001. — 224 с.
12. Галасюк В. О "сроке годности" финансовых коэффициентов / В. Галасюк, М. Сорока., В. Галасюк // Государственный информационный бюллетень о приватизации. — 2001. — № 11. — С. 68—72.
13. Герчикова И.Н. Финансовый менеджмент. — М.: АО КОНСАЛТ БАНКИР, 1996.
14. Господарський кодекс України 16 січня 2003 року № 436-IV (зі змінами та доповненнями) // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

15. Діагностика кризи в системі антикризового управління підприємствами: монографія / В.Я. Нусінов, О.В. Нусінова, С.П. Лобов, О.М. Жовна, Ю.О. Куракіна, Є.В. Міщук, О.М. Молодецька, Я.В. Нусінова, А.Б. Ярова. — Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2011. — 408 с.
16. Економічний глосарій / О.П. Гурченков, О.М. Горбатюк, Н.П. Гусаріна, О.М. Майстренко; Под заг. ред. проф. О.П. Гурченкова. — Миколаїв: НУК, 2010. — 108 с.
17. Економічний термінологічний словник-довідник: економіка, фінанси, менеджмент / За заг. ред. С.А. Корнієнка і В.Я. Олійника. — Дніпропетровськ, Дніпропетр. держ. фін. акад., 2013. — 460 с.
18. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. — К.: Міжнародна економічна фундація, 2002. — 704 с.
19. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. — К.: Знання, 2007. — 1072 с.
20. Ігнатюк І.О. Сутність прибутку як економічної категорії / І.О. Ігнатюк // Наука й економіка. — 2009. — № 4 (16). — Т. 2. — С. 93—97.
21. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. — М.: ПБО-ЮЛ Грищенко Е.М., 2000. — 424 с.
22. Ковалев В.В., Ковалев Вит. В. Финансы организаций (предприятий). — М.: ТК Веяби, Изд-во Проспект, 2006. — 352 с.
23. Ковальов В.В. Введение в финансовый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 2006. — 768 с.
24. Коноплицький В.А., Філіна Г.І. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний. — К.: КНТ, 2007. — 580 с.
25. Криклій О.А. Управління прибутком банку: [монографія] / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. — 136 с.
26. Макконнел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика. Пер. с англ. 11-го изд. — К., Хагар-Демос, 1993. — 785 с.
27. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2 томах. Т.1 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій. — Львів: Світ. — 2005. — 611 с.
28. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: у 2 томах. Т. 2 / За ред. С.В. Мочерного. — Львів: Світ, 2006. — 568 с.
29. Нечитайло А.И. Бухгалтерский и налоговый учет прибыли. — СПб.: Издательство "Юридический центр Пресс", 2003. — 326 с.
30. НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Міністерства фінансів України № 336/22868 від 28.02.2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
31. Нусінов В.Я. Основы экономической оценки эффективности деятельности предприятий в условиях кризиса неплатежем. — Кривой Рог: Минерал, 1997. — 190 с.
32. Буркова Л.А. Оцінка економічних результатів діяльності підприємства з урахуванням структури його фінансового стану // Інвестиції: практика та досвід. — 2014. — № 6. — с. 79—89.
33. Нусінов В.Я., Буркова Л.А. Методичні аспекти діагностики кризового стану на підприємствах // Вісник Житомирського державного технологічного університету Економічні науки. — Житомир: ЖДТУ, 2011. — № 2 (56). — Ч. 2. — С. 82—85.
34. Нусінов В.Я., Лобов С.П., Жовна О.М., Нусінова Я.В. Оцінка економічних результатів діяльності підприємств корпоративного типу: монографія. — Кривий Ріг: Книжкове видавництво Кіреєвського, 2012. — 270 с.
35. Нусінов В.Я., Темченко А.Г., Кругла Н.М., Нусінова О.В. Оцінка економічних результатів діяльності гірничо-збагачувальних підприємств: монографія. — Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. — 188 с.
36. Нусінов В.Я., Турило А.М., Нусінова О.В., Кругла Н.М. Удосконалення методів оцінки ефективності функціонування підприємств: монографія. — Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. — 135 с.
37. Нусінова О.В. Оцінка фінансової безпеки підприємств: монографія / О.В. Нусінова. — Кривий Ріг: Діоніс (ФО-П Чернявський Д.О.), 2011. — 192 с.
38. Нусінова О.В., Міщук Є.В. Експрес-діагностика економічної кризи підприємства: монографія / О.В. Нусінова, Є.В. Міщук. — Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2011. — 220 с.
39. Нусінова Я.В., Буркова Л.А. Методичні основи інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємств // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2013. — № 2 (70). — С. 170—175.
40. Оцінка економічної ефективності операційної та інвестиційної діяльності підприємств: монографія / В.Я. Нусінов, В.С. Адамівська, О.М. Жовна, М.І. Іщенко, Д.В. Колесніков, Н.М. Кругла, І.О. Лебідь, С.П. Лобов, Є.В. Міщук, О.М. Молодецька, О.В. Нусінова, А.Б. Ярова. — Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2013. — 249 с.
41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
42. Райзберг Б.А., Лозовский Л.М., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. — М.: ИНФРА-М., 1997. — 496 с.
43. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 2-е изд., перераб. и доп. — Мн.: ИП "Экоперспектива", 1997. — 498 с.
44. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. — 3-е изд.- К.: Companion group, 2008. — 880 с.
45. Салига С.Я., Салига К.С., Кирилова Л.І., Скачкова О.В. Удосконалення методів оцінки ефективності діяльності підприємств. — Запоріжжя: ГУ "ЗІДМУ", 2007. — 56 с. — С. 14.

46. Скалюк Р.В. Економічний механізм управління фінансовими результатами господарської діяльності промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Р.В. Скалюк. — Хмельницький, 2012. — 20 с.

47. Скалюк Р.В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств / Р.В. Скалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2010. — Вип. 18. — Ч. 1. — С. 135—141.

48. Техника финансового анализа. 10-е изд. / Э. Хелферт. — СПб.: Питер, 2003. — 640 с.: ил. — (Серия "Академия финансов").

49. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 576 с: ил. — (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту).

50. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. Методика финансового анализа. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 208 с.

51. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 176 с.

52. Экономическая теория / Под ред. А.И. Добрынина, Л.С. Тарасевича, 3-е изд. — СПб.: Изд. СПбГУЭФ, Изд. "Питер", 2004. — 544 с.

References:

1. Babo, A. (1993), Pribyl' [Profit], Gruppya "Progress", Moscow, Russia.

2. Bakaev, A.S. (2002), Buhgalterskie terminy i opredelenija [Accounting terms and definitions], Buhgalterskij uchet, Moscow, Russia .

3. Balabanov, I.T. (1994), Osnovy finansovogo menedzhmenta. Kak upravljat' kapitalom [Fundamentals of Financial Management. How to manage capital], Moscow, Russia.

4. Balabanov, I.T. (1996), Finansovyj menedzhment [Finance Management], AO KONSALT BANKIR, Moscow, Russia.

5. Berdar, M.M. (2008), "Formuvannya mehanizmu upravlinnya pributkom pidpriemstva", Upravlinnja proektami, sistemnij analiz i logistika. Rezhim dostupu: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural>

6. Blank, Y.A. (2002), Upravlenye prybyl'iu [Profit management], 2nd ed, Nyka-Tsentr, El'ha, Kuyiv, Ukraine.

7. Bol'shoj buhgalters'kij slovar' [Big buhgaltersky dictionary], pod red. Azrilijana, A.N., (1999), Institut novoj ekonomiki, Moscow, Russia.

8. Bocharov, V.V. and Leont'ev, V.E. (2004), Korporativnye finansy [Corporate Finance], SPb, Russia.

9. Burkova, L.A. (2013), "Evaluation of firm performance based indicator "deficit assets", Biuletyn' Mizhnarodnoho Nobelivs'koho ekonomichnoho forumu, vol. № 1 (6), pp. 43—50.

10. Buriakovskij, V.V. (1997), Fynansy predpriyatij [Finance enterprises], Osnovy, Kiev, Ukraine.

11. Butynets', F.F. Vyhovs'ka, N.H. and Ivakhnenkov, S.V. (2001), Buhhhalters'kyj slovnyk [Accounting Dictionary], za red. Butyntsia, F.F., PP "Ruta", Zhytomyr, Ukraine.

12. Galasjuk, V. Soroka, M. and Galasjuk, V. (2001), "On the "shelf life" of financial ratios", Gosudarstvennyj informacionnyj bjulleten' o privatizacii, vol. № 11, pp. 68—72.

13. Gerchikova, I.N. (1996), Finansovyj menedzhment [Finance Management], AO KONSALT BANKIR, Moscow, Russia.

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Hospodars'kyj kodeks of Ukraine, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-1>

15. Nusinov, V.Ya. Nusinova, O.V. Lobov, S.P. Zhovna, O.M. Kurakina, Yu.O. Mischuk, Ye.V. Molodets'ka, O.M. Nusinova, Ya.V. and Yarova, A.B. (2011), Diahnostyka kryzy v systemi antykryzovoho upravlinnia pidpriemstvamy [Diagnosis crisis in the system of crisis management of enterprises], Vydavets' FO-P Cherniavs'kyj D.O., Kryvoj Roh, Ukraine.

16. Hurchenkov, O.P. Horbatiuk, O.M., Husarina, N.P. and Majstrenko, O.M. (2010), Ekonomichnyj hlosarij [Economic glossary], Pod zah. red. prof. Hurchenkova, O.P., NUK, Mykolaiv, Ukraine.

17. Korniienko, S.A. and Olijnyk, V.Ya. (2013), Ekonomichnyj terminolohichnyj slovnyk-dovidnyk: ekonomika, finansy, menedzhment [Economic terminology Directory: economics, finance, management], Dnipropetr. derzh. fin. akad., Dnipropetrovs'k, Ukraine.

18. Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera [Encyclopedia businessman, economist, manager], za red. Diakiva, R. (2002), Mizhnarodna ekonomichna fundatsiia, Kuyiv, Ukraine.

19. Zahorodnij, A.H. and Vozniuk, H.L. (2007), Finansovo-ekonomichnyj slovnyk [Financial and Economic Dictionary], Znannia, Kuyiv, Ukraine.

20. Ihnatiuk, I.O. (2009), "The essence of profit as an economic category", Nauka j ekonomika, , vol. 4 (16), T. 2, pp. 93—97.

21. Kovalev, V.V. and Volkova, O.N. (2000), Analiz hozjajstvennoj dejatel'nosti predprijatija [Analysis of the economic activity of the enterprise], PBOJuL Grizhenko E.M., Moscow, Russia.

22. Kovalev, V.V. and Kovalev, Vit. V. (2006), Finansy organizacij (predpriyatij) [Finance organizations (enterprises)], TK Vejabi, Izd-vo Prospekt, Moscow, Russia.

23. Koval'ov, V.V. (2006), Vvedenie v finansovyj menedzhment [Introduction to Financial Management], Finansy i statistika, Moscow, Russia.

24. Konoplits'kyj, V.A. and Filina, H.I. (2007), Ekonomichnyj slovnyk. Tlumachno-terminolohichnyj [Dictionary of Economics. Glossary and terminology], KNT, Kuyiv, Ukraine.

25. Kryklij, O.A. and Maslak, N.H. (2008), Upravlinnia prybutkom banku [Office of profit bank], DVNZ "UABS NBU", Sumy, Ukraine.

26. Makkonnel, K.R. and Brju, S.L. (1993), *Jekonomiks: principy, problemy i politika* [Economics: Principles, Problems and Policies], 11th ed, Hagar-Demos, Kuyiv, Ukraine.
28. Mochernyj, S.V. Larina, Ya.S. Ustenko, O.A. and Yuriy, S.I. (2006), *Ekonomichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary], vol. 1, Svit, L'viv, Ukraine.
29. Nechitajlo, A.I. (2003), *Buhgalterskij i nalogovyj uchet prybyli* [Financial and tax accounting profit], Juridicheskij centr Press, St. Petersburg, Russia.
30. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), NP(S)BO 1 "Zahal'ni vymohy do finansovoi zvitnosti", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
31. Nusynov, V.Ya. (1997), *Osnovy ekonomycheskoj otsenky efektyvnosti deiatel'nosti predpriyatij v uslov'iyakh kryzysa neplatezhej* [Fundamentals of economic estimation of efficiency of activity of the enterprises in conditions of crisis of non-payments], Myneral, Kryvoj Roh, Ukraine.
32. Burkova, L.A. (2014), Evaluation of firm performance, taking into account the structure of its financial condition, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 6, pp. 79—89.
33. Nusinova, Ya.V. and Burkova, L.A. (2013), "Methodical bases of an integrated assessment of efficiency of activity of enterprises", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohij ta dyzajnu*, vol. 2 (70), pp. 82—85.
34. Nusinov, V.Ya. Lobov, S.P. Zhovna, O.M. and Nusinova, Ya.V. (2012) *Otsinka ekonomichnykh rezul'tativ diial'nosti pidpriemstv korporatyvnoho typu* [Assessment of economic results of the activity of enterprises of the corporate type], Knyzhkove vydavnytstvo Kirieiev'skoho, Kryvoj Roh, Ukraine.
35. Nusinov, V.Ya. Temchenko, A.H. Kruhla, N.M. and Nusinova, O.V. (2007), *Otsinka ekonomichnykh rezul'tativ diial'nosti hirnycho-zbahachuval'nykh pidpriemstv* [Assessment of economic results of the activity of mining and processing enterprises], *Vydavnychyj dim*, Kryvoj Roh, Ukraine.
36. Nusinov, V.Ya. Turylo, A.M. Nusinova, O.V. and Kruhla, N.M. (2007), *Udoskonalennia metodiv otsinky efektyvnosti funktsionuvannia pidpriemstv* [Improvement of the methods of evaluation of efficiency of functioning of enterprises], *Vydavnychyj dim*, Kryvoj Roh, Ukraine.
36. Nusinova, O.V. (2011), *Otsinka finansovoi bezpeky pidpriemstv* [The assessment of the financial security of enterprises], *Dionis (FO-P Cherniavs'kyj D.O.)*, Kryvyj Rih, Ukraine.
38. Nusinova, O.V. and Mischuk, Ye.V. (2011), *Ekspres-diahnostyka ekonomichnoi kryzy pidpriemstva* [Rapid diagnosis Enterprise Economic Crisis], *Vydavets'FO-P Cherniavs'kyj D.O.*, Kryvoj Roh, Ukraine.
39. Nusinova, Ya.V. and Burkova, L.A. (2013), Methodical bases of an integrated assessment of the efficiency of enterprises, *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu tekhnolohij ta dyzajnu*, vol. 2 (70), pp. 170—175.
40. Nusinov, V.Ya. Adamov's'ka, V.S. Zhovna, O.M. Ischenko, M.I. Koliesnikov, D.V. Kruhla, N.M. Lebid', I.O. Lobov, S.P. Mischuk, Ye.V. Molodets'ka, O.M. Nusinova, O.V. and Yarova, A.B. (2013), *Otsinka ekonomichnoi efektyvnosti operatsijnoi ta investytsijnoi diial'nosti pidpriemstv* [Evaluation of the economic efficiency of operating and investment companies], *Vydavets' FO-P Cherniavs'kyj D.O.*, Kryvoj Roh, Ukraine.
41. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), *The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine"*, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
42. Rajzberg, B.A. Lozovskij, L.M. and Starodubceva, E.B. (1997), *Sovremennyj jekonomicheskij slovar'* [Modern Dictionary of Economics], INFRA-M., Moscow, Russia.
43. Savickaja, G.V. (2008), *Analiz hozhajstvennoj dejatel'nosti predpriyatija* [Analysis of the economic activity of the enterprise], 2nd ed, IP "Jekoperspekiva", Minsk, Belarus.
44. Savchuk, V.P. (2008), *Prakticheskaja jenciklopedija. Finansovyj menedzhment* [Practical Encyclopedia. Finance Management], 3rd ed, Companion group, Kuyiv, Ukraine.
45. Salyha, S.Ya. Salyha, K.S. Kyrylova, L.I. and Skachkova, O.V. (2007), *Udoskonalennia metodiv otsinky efektyvnosti diial'nosti pidpriemstv* [Improved methods of evaluating the performance of enterprises], *HU "ZIDMU"*, Zaporozhye, Ukraine.
46. Skaliuk, R.V. (2012), "The economic mechanism of management of financial results of economic activity of industrial enterprises", *kand. ekon. nauk, 08.00.04 "Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy"*, *Khme'nyts'kyj*, Ukraine.
47. Skaliuk, R.V. (2010), "The essence and importance of financial results in the system of economic activities of industrial enterprises", *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu*, vol. 18, Ch. 1, pp. 135—141.
48. Helfert, Je. (2003), *Tehnika finansovogo analiza* [Techniques of financial analysis], 2nd ed, SPb, Serija "Akademija finansov", SPb, Russia.
49. Hendriksen, Je.S. and Van Bred, M.F. (2000), *Teorija buhgalterskogo ucheta* [Accounting Theory], *Finansy i statistika*, Moscow, Russia.
50. Sheremet, A.D. Sajfulin, R.S. and Negashev, E.V. (2000), *Metodika finansovogo analiza* [The technique of financial analysis], *INFRA-M*, Moscow, Russia.
51. Sheremet, A.D. and Sajfulin, R.S. (1996), *Metodika finansovogo analiza* [The technique of financial analysis], *INFRA-M*, Moscow, Russia.
52. *Jekonomicheskaja teorija* [Economic theory], pod red. Dobrynina, A.I. and Tarasevicha, L.S. (2003), 3rd ed, SPbGUJeF, Izd. "Piter", SPb, Russia.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2014 р.